

ks. Dawid Galanciak
Lubawa

PROBLEMY W POSŁUDZE KAPŁANA – NAUCZYCIELA I WYCHOWAWCY MŁODEGO POKOLENIA

Wstęp

Powołanie kapłańskie jest we współczesnym świecie poddawane wielu próbom tak zewnętrznym, jak wewnętrznym. Pojawiają się przede wszystkim trudności w zrozumieniu istoty powołania, podaje się w wątpliwość sens kapłańskiego celibatu, pokazuje się kapłanów jako ludzi mało wiarygodnych, oderwanych od społeczeństwa, niezainteresowanych losem wiernych, a także jako ludzi mało kompetentnych nawet w sprawach duchowych. Trzeba jednak, jak zaznacza S. Gądecki, w tej materii być uczciwym i umieć odróżnić wrogość wobec kapłanów, która jest skutkiem składania przez nich autentycznego świadectwa, od wrogości będącej następstwem kapłańskiej niewierności Jezusowi Chrystusowi i przeciętności życia Ewangelią. Należy przy tym pamiętać, że oczekiwania świata wobec kapłanów będą tym większe, im większe będzie zagubienie społeczeństwa we względności prawdy i towarzyszącym temu chaosie moralnym¹. Ponadto trzeba odróżnić to, co rzeczywiście jest niewłaściwe

¹ Por. S. GĄDECKI, *Namaszczenie i posłanie*, Homilia Arcybiskupa Poznańskiego, Wielki Czwartek 2011 – Msza Krzyżma, <http://www.archpoznan.pl/content/view/2004/123/> (odczyt z dn. 26.09.2016 r.).

w postawie i czynach kapłanów, z których wielu pełni czynną misję nauczycieli religii, od fałszywych oskarżeń i pomówień. Żyjemy w kulturze, w której ludzie mając swobodę prezentowania publicznie własnych sądów, często wygłaszają je w arogancki sposób, a ich słowa nie znajdują żadnego pokrycia w faktach. Najczęściej ich autorami są ludzie niemający żadnego doświadczenia Kościoła ani osobistego kontaktu z jakimkolwiek kapłanem. Niekiedy również odraza i niechęć do kapłanów wynikają z czyjegoś osobistego zawodu, zgorznienia czy niewłaściwego potraktowania przez księdza.

Niniejszy artykuł ze względu na obszerność omawianego zagadnienia będzie przedstawiał jedynie bardziej znaczące problemy współczesności, jakie wybrzmiały w nauczaniu Kościoła katolickiego od II Soboru Watykańskiego i w literaturze przedmiotu. Problemy przeżywane przez kapłana, co trzeba wyraźnie zaznaczyć, nie są bez znaczenia dla dzieła katechizacji. Znajdują one swój wydzźwięk w pracy z młodymi ludźmi, niekiedy stając się przyczyną tragedii osobistej kapłana, a także katechizowanych. Z drugiej zaś strony to, co zagraża obecnie katechizowanym, zarazem niemal z taką samą siłą zagraża również współczesnemu katechecie².

Oczekiwania młodych ludzi wobec kapłana

Młodzi ludzie oczekują, że kapłan, którego spotykają na lekcjach religii, da im w sposób autentyczny doświadczyć pasterskiej dobroci, znajdującej swe źródło w Jezusie Chrystusie. Ważne jest zatem, aby kapłan w kreowaniu swego powołania nie popadał w skrajności, ale także, by nie zagubił w swej posłudze i nauczaniu tego, czego oczekują od niego Jezus, Kościół i sam katechizowany. Młodzi ludzie, co trzeba stanowczo podkreślić, chcą dziś widzieć w kapłanie człowieka oddanego Bogu i sprawom człowieka, który nie traci swej energii na zabieganie o wartości materialne, ale przewodzi im w wierze i poszukiwaniu Jezusa.

² Por. H. SZMULEWICZ, *Chrystocentryzm życia i pracy katechetów*, w: J. STALA (red.), *Dzisiejszy katecheta. Stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002, s. 145.

Przyczyny kapłańskich problemów

Kongregacja do Spraw Duchowieństwa w instrukcji *Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* zaznacza: „Może się zdarzyć, że niektórzy kapłani po rozpoczęciu posługi z entuzjazmem pełnym ideałów, popadają w zniechęcenie i rozczarowanie, graniczące z poczuciem klęski. Przyczyny tego stanu rzeczy są różne: od wadliwej formacji po brak więzi braterskiej w diecezjalnym prezbiterium; od osobistej izolacji po obojętność i odmowę poparcia ze strony samego biskupa i wspólnoty; od osobistych problemów, także zdrowotnych, po rozgoryczenie spowodowane niemożnością znalezienia rozwiązań; od nieufnego podejścia do ascezy i zaniedbania życia wewnętrznego – po brak wiary”³. Pluralizm współczesnego świata nie pozwala jednoznacznie wskazać wszystkich ani pozytywnych, ani negatywnych ocen w odniesieniu do kapłanów. Niemniej trzeba podkreślić za I. Werbińskim, że przy dzisiejszym pluralizmie proponowanych postaw wypracowanie dojrzałej osobowości i jasne określenie konkretnej tożsamości kapłana, rozumianego nie tylko jako duszpasterz, ale także jako nauczyciel religii, jest konieczne, aby w wielości tych propozycji nie zagubił się albo nie stał się mało czytelnym znakiem Jezusa Chrystusa pośród wiernych i katechizowanych⁴.

Podstawowym problemem współczesnego kapłana, rzutującym na całokształt jego pracy duszpasterskiej i katechetycznej jest przepracowanie oraz zmęczenie, będące źródłem wielu kryzysów w powołaniu, a także depresji. Niebezpieczeństwem kapłańskiej posługi jest zatem stawianie przez prezbiterów na ich samowystarczalność oraz nadmierna koncentracja na problemach egzystencjalnych przy jednoczesnym osłabieniu rozwoju duchowego i zawierzenia Panu Bogu kapłańskiego życia oraz posługi. Osiągany wówczas pewien poziom samozadowolenia, a także przypisywanie sobie przez kapłana nadmiernej odpowiedzialności w zakresie obowiązków niewynikających z jego misji rzutuje

³ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* (2002), 11.

⁴ POR. I. WERBIŃSKI, *Duchowość kapłana diecezjalnego*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010) z. 3, s. 441-442.

na mniejszą efektywność jego posługi w zakresie głoszenia Dobrej Nowiny i sprawowania liturgii. Ryzyko tzw. wypalenia zawodowego pojawia się u kapłana i wzrasta wówczas, gdy traci on komunie z Jezusem, dlatego prezbiter potrzebuje ciągłej ewangelizacji, by nieustannie wzrastała w nim wiara dzięki nowym podmuchom Ducha Świętego⁵. Przyczyną wypalenia może być ponadto pośpiech widoczny tak w posłudze kapłańskiej, jak w modlitwie. Szukanie przez kapłana jedynie wygodnego życia jest najkrótszą drogą do wypalenia zawodowego oraz zniechęcenia. Szczęście może bowiem odnaleźć jedynie kapłan zapominający o sobie i stający się ofiarnym darem dla innych⁶. Ten dar poświęcenia i dyspozycyjność dla innych mają szczególny wydźwięk w szkolnym nauczaniu religii, dlatego katechetyczna posługa w szkole nie będzie nużąca, jeśli prezbiter zakorzeni ją w Jezusie Chrystusie.

Relacja kapłana z Jezusem Chrystusem

Największym, a zarazem podstawowym problemem, nie tylko kapłana, ale w ogóle osób wierzących jest dyspozycyjność wobec Jezusa Chrystusa i Jego woli. Kwestię tę poruszył również podczas Światowych Dni Młodzieży w 2016 roku papież Franciszek na spotkaniu z kapłanami, seminarzystami i osobami konsekrowanymi. Ojciec święty mówił wówczas, że w życiu „kapłanów i osób konsekrowanych często może pojawić się pokusa, by ze strachu lub wygody pozostać trochę zamkniętym w nas samych i w naszych środowiskach. Jezus jednak wskazuje drogę tylko w jednym kierunku: wyjść z naszych ograniczeń (...). Chodzi o to, by dokonać wyjścia z naszego «ja», aby stracić swoje życie dla Niego (por. Mk 8,35), idąc drogą daru z siebie samego”⁷.

⁵ Por. M. CHOLEWA, *Czy są niewierzący księża?*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 112-113.

⁶ Por. P. SOCHA, *Droga odnowy charyzmatu kapłańskiego – konieczność stałej formacji duchownych*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 49 (2007), s. 10-11.

⁷ FRANCISZEK, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy świętej z kapłanami, osobami konsekrowanymi i seminarzystami z Polski*, w: TENŻE, *Między kanapą a odwagą. Wszystko, co powiedział Papież podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie*, Kraków 2016, s. 122.

Kapłan a wspólnota

W kontekście relacji, jakie kapłan buduje z wiernymi i światem, należy mieć świadomość, że im bardziej świeckie i areligijne będzie życie wspólnoty, do której kapłan jest posłany, tym surowsze będzie ona stawiać wymogi przed swoimi duchownymi⁸. Obecność kapłana w tych wspólnotach z jego otwartością oraz czytelnym świadectwem wiary i posługi stanie się wówczas załącznikiem nowych relacji między prezbiterem a wiernymi. Wierni nie akceptują bowiem kapłanów, którzy stwarzają wokół siebie środowisko wzajemnej adoracji, a także zachowujących się, jakby byli postaciami nie z tego świata oraz wyzutymi ze współczucia sprawnymi urzędnikami i funkcjonariuszami kultu⁹. Na tę kwestię uwrażliwia kapłanów Kodeks prawa kanonicznego, w którym czytamy, że „duchowni powinni powstrzymać się od tego wszystkiego, co wprost nie przystoi ich stanowi”¹⁰, a także „unikać tego, co chociaż nie jest nieprzyzwoite, jednak obce stanowi duchownemu”¹¹.

Do problemów, z jakimi borykają się współcześni kapłani, należy zaliczyć także nieuzasadnione wynoszenie się ponad ludzi, do których prezbiter został skierowany. Kapłanowi nie wolno nigdy zapominać, że jest, jak podkreśla List do Hebrajczyków, „spomiędzy ludzi brany, dla ludzi jest ustanawiany” (Hbr 5,1) oraz że bez odniesienia do ludzi kapłańska posługa traci sens i znaczenie. Nie oznacza to jednak zbytnej poufałości, jaką duchowny miałby okazywać wiernym oczekującym od niego stosownego dystansu. Niektórzy duchowni popełniają błąd polegający na tym, że będąc znawcami życia religijnego, uważają się za autorytety w rzeczywistości doczesnej¹². Szczególnie wrażliwa na tym punkcie jest młodzież, która niechętnie spotyka się z kapłanem przyjmującym postawę pyszałka.

⁸ Por. Z. MIKOŁEJKO, *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 94.

⁹ Por. T. SOWA, *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 68-69.

¹⁰ Kodeks prawa kanonicznego 285 § 1.

¹¹ Tamże, 285 § 2.

¹² Por. D. LIPIEC, *Trudności we współpracy duchowieństwa i laikatu*, „Studia Teologiczne” t. 20, Białystok 2002, s. 214.

Powierzchność relacji kapłan – uczeń

Innym problemem pastoralnym jest powierzchowność kontaktów kapłana – nauczyciela religii z młodymi ludźmi. Młodzież potrzebuje tych relacji ze swoimi katechetami i duszpasterzami, dlatego prezbiter winien być dyspozycyjny w tym zakresie. Obowiązkiem kapłana staje się w tym kontekście nie tylko głoszenie słowa Bożego i słuchanie, ale i umiejętność uczestniczenia w braterskich spotkaniach z młodymi ludźmi jako nowej formie rozwiązywania problemów moralnych i życiowych młodzieży. Powinnością kapłana staje się tym samym zapoznanie z rzeczywistymi problemami katechizowanych, ponieważ do istoty kapłana – ewangelizatora należy budzenie i kształtowanie dojrzałej postawy wiary, a to dokonuje się na fundamencie dotychczasowej formacji ludzkiej i religijnej. Tworzy się w ten sposób między kapłanem – ewangelizatorem i ewangelizowanym osobisty rodzaj relacji – jest to związek mistrza z uczniem¹³.

Desakralizacja życia kapłańskiego

Kolejnym problemem współczesności, na który wskazuje P. Socha, jest dwojakiego rodzaju niebezpieczeństwo, na jakie narażony jest we współczesnej sytuacji kapłan. Pierwszy rodzaj charakteryzuje się stanowczym podkreśleniem swej odrębności do tego stopnia, że prezbiter odcina się od wiernych, a drugi polega na takim pragnieniu upodobnienia się we wszystkim do wszystkich, że zatracą on swą tożsamość. Potrzebna jest zatem właściwa formacja, aby kapłan umiał odnaleźć właściwe sobie miejsce w Kościele i społeczeństwie¹⁴. Problem ten sygnalizował Episkopat Polski już w 1962 roku, zwracając uwagę na pojawiający się w życiu niektórych kapłanów proces desakralizacji. Uwidacznia się on przede wszystkim w sposobie, w jaki niektórzy prezbiterzy spędzają swój wolny czas. Upodobniają się oni wówczas pod względem stroju i rozrywek

¹³ Por. J. PRZYBYŁOWSKI, *Znaczenie nowej ewangelizacji dla duszpasterstwa młodzieży. Studium pastoralne*, Lublin 2001, s. 341-345.

¹⁴ Por. P. SOCHA, *Formacja ciągła kapłanów*, „Dobry Pasterz” 11 (1991), s. 86-87.

do świeckich, przebywają często w niechrześcijańskiej atmosferze spotkań, rozluźniając jednocześnie swoje zachowanie, wywołując przez to zgorszenie wśród wiernych. Desakralizacja życia kapłańskiego objawia się przy okazji w ich stosunku do posługi duszpasterskiej, a więc w pośpiechu, braku skupienia, spóźnieniach, unikaniu konfesjonału i lekcji w szkole, słabym poziomie kazań i katechez. Konsekwencją takich działań jest traktowanie kapłaństwa jako zawodu, a nie jako powołania do Bożej służby¹⁵.

Kapłan a świat

Mówiąc o misji kapłana jako nauczyciela religii, należy zauważyć, że pełni on swoją posługę w nieustannie zmieniającym się świecie. Ponadto w żaden sposób nie da się oderwać jego działań od świata, stąd wcielenie się kapłana w świat jest zawsze problemem podstawowym dla wydajności jego posługi. Niemożliwe jest także, by prezbiter mógł ewangelizować współczesnego człowieka, nie żyjąc z nim¹⁶. Tylko dzięki życiu z ludźmi będzie w stanie zrealizować pragnienie Jezusa Chrystusa, by chrześcijanie stanowili jedno. Jako katecheta i nauczyciel religii kapłan troszczy się o budowanie wspólnoty kościelnej, dlatego jego obecność w szkole, a przez to relacje z młodymi ludźmi, mają nie tylko wymiar pedagogiczny, ale i ściśle ewangelizacyjny i umacniający więź katechizowanych z Bogiem. Kapłan jest więc znakiem jedności, dlatego w społeczeństwie pełnym podziałów świadectwo jego życia ma fundamentalne znaczenie dla budowania jedności między młodymi ludźmi, od których zależy przyszłość świata.

Niebezpieczeństwem stwarzającym okoliczności mogące prowadzić do zagubienia się przez współczesnych kapłanów jest podejście do świata charakteryzujące się nieuporządkowanymi kompromisami z nim. Wśród

¹⁵ Por. EPISKOPAT POLSKI, *Słowo pasterskie do kapłanów o niebezpieczeństwie zeświecczenia życia kapłańskiego*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-2000*, cz. 1, Marki 2003, s. 282-283.

¹⁶ Por. E. TARANCON, *Kapłan w Kościele, który się odnawia*, „Ateneum Kapłańskie” 73 (1969) z. 3, s. 374-375.

postaw właściwych dla kapłana z tak rozmytą świadomością własnej misji J. Bagrowicz wylicza: postawę agresji i odrzucenia wszystkiego, co przynosi ze sobą współczesna kultura; izolowanie się kapłanów i zamykanie we własnym klerykalnym kręgu; zamknięcie się w jedynie religijnym postrzeganiu rzeczywistości oraz postrzeganie współczesnej kultury jako opozycyjnej i niebezpiecznej dla własnego rozwoju czy tożsamości¹⁷.

Kapłańska wiarygodność

Najpoważniejszym jednak dziś problemem staje się wiarygodność kapłanów. Osłabiona jest ona obecnie przez media, które bezwzględnie nagłaśniają wszelkie kapłańskie słabości w zakresie trzech zasadniczych postaw: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa¹⁸. Działanie to według J. Augustyna jest zamierzone i ma na celu między innymi sprawdzenie ich wiarygodności. Ta negatywna opinia czy nawet odejścia od kapłaństwa nie stanowią dla Kościoła tak wielkiego problemu, jak postawa duchowa i moralna samych prezbiterów. Staje się ona najczęściej głównym czynnikiem decydującym o autentyczności i wiarygodności kapłańskiej. Zakłamanie i nieszczerłość kapłana wobec samego siebie, Boga, przełożonych, przyjaciół i wiernych uderzają w kapłaństwo i niszczą je¹⁹. Przed tego typu postawami przestrzegał również swoich uczniów Jezus Chrystus, który upomnienie swe zawarł w następujących słowach: „Kto w bardzo małej sprawie jest wierny, ten i w wielkiej będzie wierny; a kto w bardzo małej sprawie jest nieuczciwy, ten i w wielkiej nieuczciwy będzie. Jeśli więc w zarządzaniu niegodziwą mamoną nie okazaliście się wierni, to kto wam prawdziwe dobro powierzy? Jeśli w zarządzaniu cudzym dobrem nie okazaliście się wierni, to któż wam da wasze?” (Łk 16,10-12).

¹⁷ Por. J. BAGROWICZ, *Radość bycia kapłanem – konsekrowanym dla zbawienia świata*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010) z. 2, s. 221.

¹⁸ Por. S. DZIWIŚ, *Wierność Chrystusa, wierność kapłana. Refleksja Księdza Kardynała Stanisława Dziwisza na Rok Kapłański*, 2.05.2009, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1 (2009), Warszawa 2009, s. 125.

¹⁹ Por. J. AUGUSTYN, *O tożsamości kapłańskiej*, „Życie Duchowe” 65 (2011), s. 82.

Stanisław Dziwisz zauważa, że media nagłaśniają w sposób bezwzględny wszelkie słabości księży, zwłaszcza bulwersujące i skandaliczne zachowania przy jednoczesnym przemilczaniu wzorcowych kapłańskich postaw. Kapłańską odpowiedzią wobec takiego stanu rzeczy nie powinno być użalanie się na środki przekazu, które pełnią wielokrotnie funkcję oczyszczającą i skłaniają do refleksji nad tożsamością kapłańską, lecz stałe nawracanie się, dorastanie do ideału i wierność powołaniu²⁰. Sprawdzianem kapłańskiej wiarygodności jest zatem umiejętność współpracy ze świeckimi, umiejętność zaufania im, słuchania ich oraz podejmowanie dialogu. Rażący w odczuciu wiernych jest brak ojcowskiego traktowania, nieżyczliwość, legalizm w podejściu do spraw religijnych oraz koncentracja na wszystkim innym, tylko nie na sprawach religijnych. Zgorszenie budzi także przywiązanie kapłanów do pieniędzy, otaczanie się przedmiotami zbytku, życie ponad standard, ustanawianie wysokich ofiar za posługę duszpasterską i brak zrozumienia dla trudności finansowych wielu rodzin²¹. Są to kwestie, o które coraz częściej pyta młodzież w czasie szkolnej katechezy.

Wierność w powołaniu

Istotną kwestią, która przysparza kapłanowi wiele trudności, jest wierność powołaniu. Zagadnienie to poruszył w jednej ze swych wypowiedzi Benedykt XVI, który mówił wówczas: „Wierność własnemu powołaniu wymaga odwagi i ufności, ale Pan chce także, byście potrafili jednozczyć wasze siły; troszczcie się o siebie nawzajem i wspierajcie się po bratersku (...). Powinniście zachować szczególną czujność w sytuacjach pewnego osłabienia ideałów kapłańskich, jak również w przypadkach angażowania się w działania, które niezupełnie są zgodne z tym, co jest

²⁰ Por. S. DZIWIŚ, *Rok Kapłański*, w: KOMISJA DUSZPASTERSTWA KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, *Bądźmy świadkami miłości. Kościół niosący Ewangelię nadziei. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2006-2010, Rok 2009/2010*, Poznań 2009, s. 161.

²¹ Por. H. SEWERYNIAK, *Formacja stała kapłanów w Kościele katolickim w Polsce. Stanowisko Sekcji Stałej Formacji Kapłańskiej*, „Dobry Pasterz” 30 (2005), s. 212.

właściwe sługom Jezusa Chrystusa. A zatem, trzeba przyjąć – zachowując zawsze ciepło braterstwa – zdecydowaną postawę brata, który pomaga bratu «stać na nogach»²².

Niedyspozycyjność kapłana

Rażącym problemem w posłudze kapłana jest wielokrotnie brak jego dyspozycyjności wobec wiernych, zwłaszcza wobec katechizowanych dzieci i młodzieży. Dyspozycyjność księdza, jak podkreśla K. Nycz, jest kluczową sprawą, ponieważ ludzie bardzo takich księży poszukują i natychmiast ich wyczuwają²³. Tę wrażliwość szczególnie widać u młodych ludzi, którzy są swego rodzaju barometrem kapłańskiej autentyczności. Kapłan izolujący się od ludzi jest zagrożeniem dla Kościoła, a jednocześnie dla samych wiernych, którzy staliby się wówczas „jak owce nie mające pasterza” (Mt 9,36). Jak Jezus wychodził do ludzi, rozmawiał z nimi, rozwiązywał ich problemy, tak kapłan winien być dla ludu Bożego we wszystkim, co wymaga jego obecności. Mimo to winien nieustannie czuć, by nie ulegać pokusie bycia jak inni ludzie, a zatem nie wolno mu przejmować nowomowy w przepowiadaniu, form uprzywilejowania, biurokratycznego stylu w kontaktach duszpasterskich, pogańskiego kultu urządzania się oraz miłości bez ofiary. Kapłan nie może być ponad człowiekiem, ponad powierzoną jego duszpasterskiej trosce wspólnotą, ponad jej troskami i problemami, które nie mogą być w żadnym wypadku motywem pewności siebie dla duszpasterza²⁴.

Zwłaszcza w procesie nauczania ujawnia się potrzeba szczególnego rodzaju dyspozycyjności kapłańskiej wobec młodych ludzi szukających wsparcia i dobrej rady także u kapłanów, których spotykają w środowisku szkolnym. Warto jednak mieć na uwadze, oceniając postawy kapłana, że trudność bycia kapłanem we współczesnym świecie jest konsekwencją

²² BENEDYKT XVI, *Wierność powołaniu kapłańskiemu wymaga odwagi i zaufania Bogu*, Nieszpory w kościele Najświętszej Trójcy, 12.05.2010 Fatima, „L'Osservatore Romano” 31 (2010) nr 7, wyd. pol., s. 15.

²³ Por. K. NYCH, *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 50.

²⁴ Por. Z. KAMIŃSKI, *List do kapłanów*, „Dobry Pasterz” 13 (1993), s. 23.

kryzysu modelu współczesnego człowieka, a także kryzysu pewnej grupy kapłanów, ubogich w wiedzę i odpowiednie kompetencje, a także w miłość i osobistą dojrzałość. Ratzinger zauważa w rozważaniach nad naturą kapłaństwa, że „jeśli szukamy osobistego sukcesu, kapłaństwo w sposób nieunikniony staje się dla nas trudem, który przerasta nasze siły i nakłada na nasze barki zbyt wielkie ciężary”²⁵.

Nadaktywizm kapłana

Nadmierny aktywizm kapłana – nauczyciela religii może rodzić w duszach katechizowanych obawę o sens tego, co stanowi istotę obecności kapłana w procesie nauczania. Stąd Kongregacja ds. Duchowieństwa zauważa, że: „Życie prezbiterów jest wystawione, jak nigdy dotąd, na wiele trosk, które mogą prowadzić je do wzrastającego aktywizmu zewnętrznego, nadając mu niekiedy gwałtowny i niszczący rytm”²⁶. Wskazując więc na problemy współczesnego kapłana, należy zaznaczyć, że pandemią kapłańskiego życia stał się obecnie nadaktywizm prowadzący do przepracowania i zmęczenia, a tym samym do mniejszej efektywności działań duszpasterskich. Jego konsekwencją jest również rozczarowanie i rezygnacja z podjętych zadań, a w skrajnej postaci prowadzenie do izolacji czy wypalenia. Współcześni księża przede wszystkim pragną zaistnieć poprzez działanie, stać się widocznym przez osiągnięcia w organizowaniu poszczególnych akcji duszpasterskich, poprzez pracę remontowo-budowlaną w parafii – jest to spowodowane tym, że tych zewnętrznych oznak aktywności duszpasterskiej zarówno od proboszczów, jak i wikariuszy oczekują przełożeni – biskupi²⁷.

²⁵ J. RATZINGER, *O naturze kapłaństwa*, „Pastores” 1 (1998), s. 37.

²⁶ KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów* (1994), 40.

²⁷ Por. J. WIŚNIEWSKI, *Kapłan służą Miłosierdzia w sakramencie spowiedzi*, w: S. ROPIAK, M. TUNKIEWICZ (red.), *Sacerdos alter Christus. Kapłan w życiu i posłudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia. Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr. hab. Władysława Nowaka*, Olsztyn 2010, s. 396.

Według R. Garrigou-Lagrange'a nierzadko kapłani, którzy oddają się dziełom apostołskim, ulegają zbyt duchowi biurokracji, przez co są zbyt pochłonięci zewnętrzną organizacją dzieł i zewnętrzną propagandą, z widoczną szkodą dla własnego życia wewnętrznego, a jednocześnie nie są w stanie pielęgnować życia wewnętrznego u innych²⁸. Konsekwencją takiego podejścia kapłanów do posługi i misji w parafii i szkole jest brak powołań do kapłaństwa w niektórych rejonach świata, sam zaś nadaktywizm rzutuje na jakość podejmowanych przez kapłanów działań. Zbyt duże zaangażowanie prezbiterów zmniejsza skuteczność pasterskiego oddziaływania, a życie w nieustannym stresie, który jest wynikiem nadmiernej pracy, może stać się przyczyną antyświadcstwa²⁹. Świadcstwo jest zatem kluczową kwestią wpisaną w misję kapłana – nauczyciela religii. Bez osobistego świadectwa obecność kapłana w szkole traci swój sens, jest czasem zmarnowanym, a wychowanie nie jest możliwe.

Zagrożenie sekularyzacją

Podstawowym zagrożeniem współczesności, z którym musi się zmierzyć kapłan, jest sekularyzacja mająca miejsce wówczas, gdy osoby duchowne są zaangażowane w działalność świecką poza obszarem religijnym i sakralnym³⁰. Do zadań kapłana należy realizowanie posługi pasterskiej dla dobra Kościoła, dlatego wchodzenie przez niego w działalność świecką jest przejawem braku odpowiedzialności za powierzony mu w dniu święceń kapłańskich misję. Stąd niedopuszczane jest prowadzenie przez księdza działalności zarobkowej i wykonywanie zawodów właściwych dla osób świeckich. Takie postawy wpływają na ograniczenie dyspozycyjności prezbitera wobec kultu i procesu katechizacji. Ponadto należy podkreślić, że bezpośrednio zaangażowanie w dziedzinę

²⁸ Por. R. GARRIGOU-LAGRANGE, *Ku doskonałości kapłańskiej*, Poznań 1958, s. 10.

²⁹ Por. J. GOŁĘBIEWSKI, *Ku odnowionej formacji kapłańskiej, problematyka dyskusji Synodu Biskupów poświęconego formacji kapłańskiej*, „Warszawskie Studia Teologiczne” t. 10, Warszawa 1997, s. 112.

³⁰ Por. D. LIPIEC, *Trudności we współpracy...*, dz. cyt., s. 209.

gospodarki, polityki i budowania społeczeństwa jest zadaniem własnym laikatu, a nie osób duchownych przeznaczonych do głoszenia Ewangelii i posługi katechetycznej. Brak współpracy, a zarazem poszanowania odrębności zadań i wyraźnego ich podziału na duchownych i świeckich prowadzi do uwikłania się duchownych w stronnicze walki na gruncie społeczno-politycznym o charakterze doraźnym, których ostatecznym efektem jest godzenie w kapłańską tożsamość³¹. Mając to na uwadze, biskupi polscy przypomnieli kapłanom w liście na Wielki Czwartek 2011 roku: „Kapłan nie powinien obawiać się bycia «nienowoczesnym», ponieważ jego życie kapłańskie jest zakorzenione w Chrystusie, który jest miarą wszystkich czasów. Kapłan ma dawać innym Chrystusa, a nie zajmować się życiem politycznym czy ekonomicznym. Kapłan powinien głosić Ewangelię Chrystusa i prowadzić ludzi do spotkania ze Zbawicielem, przede wszystkim w sakramencie Bożego Miłosierdzia i w Eucharystii”³².

Nagłaśnianie niewłaściwych zachowań kapłanów rzutuje na to, że uczniowie często doszukują się podobnych również u katechizujących ich księży, co zwiększa poziom dystansu tak wobec samych kapłanów, jak głoszonych przez nich treści wiary. Odbieganie kapłana od zadań powierzonych przez Kościół nie jest zatem bez znaczenia dla atmosfery, jaką tworzy on przez całość swego oddziaływania we wspólnocie parafialnej i szkole jako miejscu jego posługi. Ważny w tej kwestii jest głos E. Tarancona, który zwraca uwagę, że obecnie kapłan jest i czyni się możliwie bardziej świeckim, aby został przyjęty przez współczesnego człowieka³³. Wybór ten jest najbardziej zgubnym, jakiego może dokonać kapłan, który jako nauczyciel i wychowawca powinien być wzorem do naśladowania, a nie fałszywym pasterzem.

³¹ Por. tamże, s. 210.

³² Por. EPISKOPAT POLSKI, *Kapłan kształtowany przez Słowo Boże*, List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2011, <http://www.cfd.sds.pl/?d=more,1068,175> (odczyt z dn. 12.11.2011 r.).

³³ Por. E. TARANCON, *Kapłan w kościele...*, dz. cyt., s. 373.

Materializm

Ważny w omawianej kwestii jest głos J. Ratzingera, który pisał: „Kapłaństwo upada wówczas, gdy widzi się je tylko jako sposobność do zrobienia pieniędzy, kiedy staje się tylko zawodem, dzięki któremu mamy pozycję w świecie, pozycję społeczną – siłę przebiccia, kiedy Bóg staje się środkiem prowadzącym do celu. Wtedy kapłaństwo staje się oczywiście karykaturą (...), czymś, co staje w opozycji do Dobrej Nowiny Jezusa Chrystusa”³⁴. Zwracając uwagę na problem materializmu, który dotyka współczesnych kapłanów, kontynuuje tę myśl J. Ratzinger już jako Benedykt XVI. Ojciec święty stwierdza wówczas, że „jeżeli kapłaństwo jest dla kogoś drogą do zyskania większego osobistego prestiżu i większej władzy, opacznie zrozumiał od początku sens tej posługi. Jeżeli ktoś chce przede wszystkim zaspokajać własne ambicje, osiągnąć osobisty sukces, zawsze będzie niewolnikiem samego siebie i opinii publicznej. Aby cieszyć się poważaniem, będzie musiał schlebiać; będzie musiał mówić to, co podoba się ludziom; będzie musiał dostosowywać się do zmieniających się mód i opinii, pozbawiając się w ten sposób podstawowego odniesienia do prawdy, a w przyszłości potępi to, co dziś wychwala. Człowiek, który w taki sposób żyje; kapłan, który w taki sposób postrzega swoje kapłaństwo, nie kocha naprawdę Boga ani bliźnich, a jedynie samego siebie i, paradoksalnie w końcu traci samego siebie”³⁵. Nieuporządkowane zatem przywiązanie ze strony osoby duchownej do dóbr doczesnych jest jedną z form sekularyzacji, jaka dotyka współczesne duchowieństwo³⁶. Postawa taka budzi zgorszenie wśród katechizowanych, którym trudno jest wówczas przyjąć głoszoną przez kapłana naukę o życiu ubogim i prostym, charakteryzującym się dyspozycyjnością w niesieniu pomocy innym w duchu miłości, do której wzywa Pan Jezus. Uczniowie chcą w swym kapłanie i nauczycielu religii widzieć pierwszego, który tą nauką

³⁴ J. RATZINGER, *Śludzy waszej radości*, Wrocław 1990, s. 46.

³⁵ BENEDYKT XVI, *Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!*, Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej 20.06.2010, „L'Osservatore Romano” 31 (2010) nr 8-9, wyd. pol., s. 41.

³⁶ Por. D. LIPIEC, *Trudności we współpracy...*, dz. cyt., s. 212.

żyje i daje odważny przykład własnym życiem, że celem wszelkich dążeń chrześcijańskich nie jest posiadanie dóbr materialnych, lecz życie wieczne możliwe do osiągnięcia dzięki oparciu się na nauce, zasadach i świadectwach, które zostawił Kościołowi Jezus Chrystus.

Kapłan a duch czasu

Według J. Perszona podstawową trudność dla współczesnego kapłana w aspekcie osobistej wierności powołaniu stanowi duch czasu. Lansowany model myślenia i postępowania we współczesnym świecie, pozbawiony wymagań moralnych sprawia, że prezbiter konsekwentnie żyjący swoim kapłaństwem jest w tym klimacie istotą z innego porządku, żywym znakiem protestu. Rodzi to u kapłana poczucie wyobcowania, dominującej samotności oraz wewnętrznego wątpienia co do sensu wybranej drogi życia³⁷. Postawy te są bardzo szybko wychwytywane przez młodych ludzi. Osobiste świadectwo wierności powołaniu, zachwyty nim i radość, jaką katechizowani mogą dostrzec w swoim księdzu katechecie, stanowią wielokrotnie czynnik mobilizujący ich do refleksji nad sposobem i możliwością realizowania własnego powołania.

Pokusa zaistnienia medialnego

Literatura przedmiotu wskazuje również na pragnienie zaistnienia medialnego przez niektórych kapłanów. Stanisław Suwiński zauważa, że dobry kapłan w oczach mediów to człowiek zeświecczony, zapobiegający o zniesienie celibatu, pozbawiony szacunku dla wiernych, pracownik wynajęty przez parafię do posługi liturgicznej³⁸. Episkopat Polski zaznacza w związku z tym w *Liście biskupów polskich do prezbiterów*

³⁷ Por. J. PERSZON, *Celibat – dar czy przeszkoda?* w: I. WERBIŃSKI, *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie, W 40-lecie encykliki Sacerdotalis caelibatus*, Toruń 2009, s. 87.

³⁸ Por. S. SUWIŃSKI, *Współczesne rozumienie celibatu*, w: I. WERBIŃSKI (red.), *Celibat znakiem...*, dz. cyt., s. 336.

Kościół w Polsce o stałej formacji kapłańskiej: „Nie możemy nie dostrzegać zasadzek złego ducha i niebezpieczeństw, jakie kryją się pod płaszczem naturalizmu i sekularyzacji, zniewolenia przez media i konsumpcjonizmu lansowanego przez tych, którzy posługują się fałszywym rozumieniem wolności, postępu, tolerancji i osobistego prawa do szczęścia”³⁹. Kapłani angażujący się w szukanie własnej chwały za pomocą szeroko rozumianych mediów zatracają w sobie poczucie odpowiedzialności za misję powierzoną im przez Kościół. Młodzi ludzie, co trzeba bardzo mocno podkreślić, nie poszukują w nauczycielu religii jednej z wielu gwiazd, ale autentycznego świadka wiary, skromnego i prostego sługi Jezusa Chrystusa.

Nieproporcjonalne oczekiwania wobec kapłana

Innym problemem wpisującym się w kapłańskie życie są relacje między kapłanem a wiernymi świeckimi ulegające często zaburzeniom ze względu na nadmierne oczekiwania, jakie stawiane są kapłanowi. Wielokrotnie oczekuje się bowiem od niego, że będzie w stanie udzielić rady lub pomóc w sytuacjach, w których potrzebna jest pomoc specjalisty, a więc psychologa, seksuologa lub poradni odwykowej – takie błędne szukanie pomocy u przewodnika duchowego jest przyczyną wielu rozczarowań i nieszczęść, a czasem nawet porzucenia wiary⁴⁰. Dariusz Lipiec, analizując relację kapłana ze świeckimi w Polsce, wysuwa postulat, aby nauczyć zarówno duchowieństwo, jak i osoby świeckie modelu współpracy zaproponowanego przez II Sobór Watykański. Wysiłek ten należy skierować przede wszystkim w stronę ludzi młodych, choć realizacja soborowych wskazań w odniesieniu do osób duchownych jest nieco łatwiejsza ze względu na proces formacji w seminarium. Efektem tej formacji jest postawa otwartości na współpracę ze świeckimi, jaką cha-

³⁹ PAPIESKA RADA DS. SPOŁECZNEGO PRZEKAZU, Instrukcja duszpasterska *Aetatis novae* o przekazie społecznym w dwudziestą rocznicę ogłoszenia Instrukcji *Communio et progressio* (1992), 7.

⁴⁰ Por. J. ŚWIĘCICKA, *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 102.

rakteryzują się młodzi kapłani, chociaż nie zawsze znają oni jej sposoby. Mniejszy niż w seminarium wpływ wychowawczy na świeckich, do których zaliczają się także katechizowani w szkole i parafii młodzi ludzie, sprawia, że formacja laikatu napotyka większe trudności. Dodatkowym obciążeniem dla polskiej młodzieży jest przede wszystkim liberalizacja uznawanych zasad moralnych oraz kryzys rodziny i autorytetów, które negatywnie oddziałują na zaangażowanie się młodych ludzi w działalność wspólnototwórczą⁴¹.

Braki w formacji

Jacek Jezierski zwraca uwagę na kwestię braku odpowiedniego przygotowania intelektualnego, które może się pojawić u niektórych kapłanów. Bywa ono przyczyną braku akceptacji w środowisku, w którym taki kapłan katechizuje, i jest jednocześnie sygnałem, by zwrócić większą uwagę w Polsce na kwestię solidniejszego przygotowania kapłanów – katechetów i nauczycieli religii w zakresie katolickiej nauki społecznej i etyki⁴². Zagrożeniem dla współczesnych seminariów duchownych i samych prezbiterów jest także formacja pozbawiona wprowadzania w tajemnicę paschalną, w której kształtowałoby się postawy i koncepcję posługi religijnej możliwej do określenia jako bycie technikiem lub funkcjonariuszem kultu religijnego⁴³. Ponadto widoczne jest rażące niedocenie kultury w pracy i posłudze kapłańskiej. Brak wrażliwości na piękno wyrażone przez malarstwo, architekturę, rzeźbę, muzykę, film i literaturę sprawia, że podstawowe zadanie kapłana, czyli przepowiadanie Ewangelii jest sterylnie oddzielone od świata, w którym żyją wartościowi ludzie⁴⁴.

⁴¹ Por. D. LIPIEC, *Trudności we współpracy...*, dz. cyt., s. 223.

⁴² Por. J. JEZIEŃSKI, *Znaczenie formacji intelektualnej kapłana*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 34 (1997), s. 24.

⁴³ Por. Z. KIERNIKOWSKI, *W mocy słowa i sakramentu. Biblijne inspiracje współczesnego duszpasterstwa*, Warszawa 2011, s. 187.

⁴⁴ Por. E. STANIEK, *Kapłańska codzienność*, „Pastores” 1 (1998), s. 78.

Pokusa bezużyteczności

Wśród bolesnych doświadczeń, jakimi naznaczona jest posługa współczesnych kapłanów, należy wymienić również brak poczucia własnej wartości u samych przebiterów. Kwestię tę porusza w swym nauczaniu św. Jan Paweł II: „To jest równocześnie tak bardzo ważne dla nas: ażeby nie ogarniała nas pokusa «nieużyteczności», że jesteśmy niepotrzebni. Bo to nieprawda. Jesteśmy potrzebni bardziej niż kiedykolwiek – bo Chrystus jest potrzebny bardziej niż kiedykolwiek! Dobry Pasterz jest potrzebny bardziej niż kiedykolwiek!”⁴⁵. Postawa taka jest wynikiem znikomej często widoczności duchowych postępów u wiernych, którym kapłani posługują, przy jednoczesnym coraz większym zaufaniu ludzi do psychologów, psychoterapeutów czy pracowników różnego rodzaju poradni i lekarzy. Takie postawy ze strony wiernych, uwidaczniające się coraz częściej także w środowisku szkolnym, rodzą poczucie rozczarowania u kapłanów i osłabiają ich entuzjazm duszpasterski. Istnieje zatem konieczność zdobywania przez duchownych odpowiedniego wykształcenia, tak by mogli we właściwy sposób głosić słowo Boże, a jednocześnie pozostawać ekspertami w sprawach duchowych. Szczególnym wyzwaniem dla współczesnych kapłanów są style myślenia i postępowania odbiegające od Ewangelii. Istnieje dziś wśród ludzi potrzeba spotkania z kapłanem, którego cechuje duchowa głębia, życzliwa postawa wobec świata i człowieka. Chodzi zatem o takich kapłanów, których charakteryzuje zarówno religijny niepokój, jak i mocne trwanie w wierze⁴⁶. Niebezpieczeństwem naszych czasów jest zatem takie podejście do kapłaństwa, w jakim następuje utrata maksymalizmu ewangelicznego oraz bardzo dalekie wychylenie się w stronę świata, przybierające postać bądź kapłana minimalisty, bądź działacza skupiającego się na różnego rodzaju akcjach, przy których organizowaniu w pełni się

⁴⁵ JAN PAWEŁ II, *Rok Święty a odnowienie się w powołaniu*, 1984, w: TENŻE, *Listy na Wielki Czwartek 1979-2005*, Kraków 2005, s. 100.

⁴⁶ Por. R. HAJDUK, *Publikacje teologiczne a stała formacja kapłańska*, w: S. ROPIAK, M. TUNKIEWICZ (red.), *Sacerdos alter Chrystus...*, dz. cyt., s. 192-194.

realizuje⁴⁷. Niebezpieczeństwem dla kapłanów jest również hedonizm. Konsekwencją hedonizmu jest pozbawienie kapłana radości płynącej z jego służby, zrujnowanie w nim miłości pasterskiej oraz zdrowej duchowości⁴⁸.

Inne problemy

Wśród problemów, które dotyczą współczesnych kapłanów, J. Góra wylicza również: nieczytelność, brak jednoznaczności, manieryczny bądź napuszony styl bycia, język i sposób mówienia, zbyt pewne noszenie się, zakompleksienie, egoistyczne postawy i zachowania, postawa roszczeniowa, dawanie pierwszeństwa sobie i swoim sprawom, urlopom, standardowi, a nie posłudze wiernym, komfort i wygoda przed pasją posługi i priorytetem apostołstwa, inwestowanie w siebie bez końca, niedorozwój osobowościowy, emocjonalny i społeczno-wspólnotowy⁴⁹. Zarzuca się też wielu kapłanom zawinioną i pielęgnowaną ignorancję oraz wyniosłość, niedojrzałość i infantylnizm, rażącą nieautentyczność, a także skłonność do zajmowania stanowisk o charakterze politycznym, moralnym i światopoglądowym pod fałszywą flagą „ewangelicznego radykalizmu”⁵⁰. Wśród zagrożeń współczesnego świata poza wymienionymi dotychczas, z którymi musi się skonfrontować neoprezbiter wkraczający w życie duszpasterskie, J. Buxakowski wymienia: porażenie wolnością, zagłuszenie nadmiarem informacji, wytrącenie z rytmu praktyk duchowych, dezorientację w stosowaniu hierarchii zadań duszpasterskich⁵¹.

⁴⁷ Por. E. STANIEK, *Kapłańska...*, dz. cyt., s. 77.

⁴⁸ Por. K. WONS, *Ksiądz umocowany w Słowie*, „Pastores” 47 (2010), s. 51.

⁴⁹ Por. J. GÓRA, *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 56-57.

⁵⁰ Por. K. BIELAWSKI, *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 80.

⁵¹ Por. J. Buxakowski, *Permanentna formacja kapłanów*, „Ateneum Kapłańskie” 120 (1993), s. 449-450.

Zakończenie

Mówiąc o trudnościach, z jakimi spotykają się kapłani, nie wolno zapominać o tym, że problemy nie pojawiają się znikąd, ale każdy z nich ma swoje podłoże, jakąś genezę. Brak właściwego rozpoznania, a następnie wyeliminowania przyczyn problemu sprawia, że wielokrotnie narasta on do rozmiarów tak wielkich, że kapłan nie potrafi sobie z nim samodzielnie poradzić. Uciekając zaś przed pomocą ze strony współbraci czy innych osób, przeżywa on osobisty dramat niejednokrotnie kończący się odejściem ze stanu duchownego. Wielokrotnie przyczyną kapłańskich trudności są błędy przeszłości, wcześniej nie rozwiązane, a jedynie usłpione lub zlekceważone. W nich może się kryć źródło głębokich ran, które nabrzmiały z czasem mogą sprawić, że lata formacji, studiów, modlitwy, ćwiczeń duchowych i życia sakramentalnego stają się bezużyteczne, niezdolne dotrzeć do kapłańskiego serca, by je uleczyć. Ponadto wśród tych trudności należy wymienić: negatywną samoocenę, niedojrzałość, niezdolność do poświęcenia się oraz przeżywania głębokich i trwałych więzi⁵². Świadom istniejących zagrożeń i czyhających problemów kapłan winien więc każdego dnia swej kapłańskiej i katechetycznej posługi stosować słowa Jezusa Chrystusa, który naucza: „Czuwajcie i módlcie się, abyście nie ulegli pokusie; duch wprawdzie ochoczy, ale ciało słabe” (Mk 14,38).

Omówione w niniejszym artykule problemy kapłańskiej posługi mają posłużyć do korekty własnych postaw kapłana. Jest to warunek konieczny, aby proces nauczania osiągnął zamierzony cel. Uczniowie uczą się także przez naśladowanie, ważne jest zatem, aby w kapłanie widzieli wzór ucznia Jezusa Chrystusa godny naśladowania.

⁵² Por. G. Cucci, *Znaczenie psychologii w formacji do kapłaństwa*, „Homo Dei” 80 (2011) nr 1, s. 29.

Problems in ordained ministry – the priest as a teacher and an educator of young generation

Summary

The article is a review of significant problems in contemporary days for ordained ministry, that have appeared in Catholic Church – teaching since Vatican Council II and in the literature on the subject. Problems, that the priest experiences affect his ministry as a teacher and an educator of young people. The author points to priest's problems sources, analyzes them in a context of relationship with God, everything around and himself. There are emphasized not only priest's problems, but also young human beings expectations to the priest as a teacher/educator. The revision of attitude made by the priest is essential to achieve the intended goal in a teaching process. Students learn also through copying, so it is important that they can see the priest as a Jesus Christ disciple – the role model. tłum. Anna Sass-Stefaniak

Bibliografia

- Augustyn J., *O tożsamości kapłańskiej*, „Życie Duchowe” 65 (2011), s. 80-87.
- Bagrowicz J., *Radość bycia kapłanem – konsekrowanym dla zbawienia świata*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010) z. 2, s. 215-230.
- Benedykt XVI, *Kościół potrzebuje każdego z was i bardzo na was liczy!*, Homilia podczas święceń kapłańskich w Bazylice Watykańskiej 20.06.2010, „L'Osservatore Romano” 31 (2010) nr 8-9, wyd. pol., s. 40-41.
- Benedykt XVI, *Wierność powołaniu kapłańskiemu wymaga odwagi i zaufania Bogu*, Nieszpory w kościele Najświętszej Trójcy, 12.05.2010 Fatima, „L'Osservatore Romano” 31 (2010) nr 7, wyd. pol., s. 14-15.
- Bielawski K., *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 77-81.
- Buxakowski J., *Permanentna formacja kapłanów*, „Ateneum Kapłańskie” 120 (1993), s. 442-454.
- Cholewa M., *Czy są niewierzący księża?*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 109-116.

- Cucci G., *Znaczenie psychologii w formacji do kapłaństwa*, „Homo Dei” 80 (2011) nr 1, s. 24-31.
- Dziwisz S., *Rok Kapłański*, w: Komisja Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski, *Bądźmy świadkami miłości. Kościół niosący Ewangelię nadziei. Program duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2006-2010, Rok 2009/2010*, Poznań 2009.
- Dziwisz S., *Wierność Chrystusa, wierność kapłana. Refleksja Księdza Kardynała Stanisława Dziwisza na Rok Kapłański*, 2.05.2009, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1 (2009), Warszawa 2009.
- Episkopat Polski, *Kapłan kształtowany przez Słowo Boże*, List biskupów polskich do kapłanów na Wielki Czwartek 2011, <http://www.cfd.sds.pl/?d=more,1068,175> (dostęp z dn. 24.09.2016 r.).
- Episkopat Polski, *Słowo pasterskie do kapłanów o niebezpieczeństwie zeświecczenia życia kapłańskiego*, w: *Listy Pasterskie Episkopatu Polski 1945-2000*, cz. 1, Marki 2003.
- Franciszek, *Homilia wygłoszona w czasie Mszy świętej z kapłanami, osobami konsekrowanymi i seminarzystami z Polski*, w: tenże, *Między kanapą a odwagą. Wszystko, co powiedział Papież podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie*, Kraków 2016, s. 121-128.
- Garrigou-Lagrange R., *Ku doskonałości kapłańskiej*, Poznań 1958.
- Gądecki S., *Namaszczenie i posłanie*, Homilia Arcybiskupa Poznańskiego, Wielki Czwartek 2011 – Msza Krzyżma, <http://www.archpoznan.pl/content/view/2004/123/> (dostęp z dn. 26.09.2016 r.).
- Gołębiewski J., *Ku odnowionej formacji kapłańskiej, problematyka dyskusji Synodu Biskupów poświęconego formacji kapłańskiej*, „Warszawskie Studia Teologiczne” t. 10, Warszawa 1997, s. 109-122.
- Góra J., *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 53-58.
- Hajduk R., *Publikacje teologiczne a stała formacja kapłańska*, w: S. Ropiak, M. Tunkiewicz (red.), *Sacerdos alter Chrystus, Kapłan w życiu i posłudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia. Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr. hab. Władysława Nowaka*, Olsztyn 2010, s. 183-195.
- Jan Paweł II, *Rok Święty a odnowienie się w powołaniu*, 1984, w: tenże, *Listy na Wielki Czwartek 1979-2005*, Kraków 2005, s. 95-100.

- Jezierski J., *Znaczenie formacji intelektualnej kapłana*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 34 (1997), s. 22-29.
- Kamiński Z., *List do kapłanów*, „Dobry Pasterz” 13 (1993), s. 22-28.
- Kiernikowski Z., *W mocy słowa i sakramentu. Biblijne inspiracje współczesnego duszpasterstwa*, Warszawa 2011.
- Kodeks prawa kanonicznego, Poznań 1984.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, Watykan 1994, wyd. pol. Tarnów 1995.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Watykan 2002, wyd. pol. Poznań 2002.
- Lipiec D., *Trudności we współpracy duchowieństwa i laikatu*, „Studia Teologiczne” t. 20, Białystok 2002, s. 207-224.
- Mikołajko Z., *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 94-97.
- Nycz K., *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 41-51.
- Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Instrukcja duszpasterska Aetatis novae o przekazie społecznym w dwudziestą rocznicę ogłoszenia Instrukcji Communio et progressio*, Watykan 1992, „L'Osservatore Romano” 13 (1992) nr 6, wyd. pol., s. 50-59.
- Perszon J., *Celibat – dar czy przeszkoda?*, w: I. Werbiński, *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie*, W 40-lecie encykliki Sacerdotalis caelibatus, Toruń 2009.
- Przybyłowski J., *Znaczenie nowej ewangelizacji dla duszpasterstwa młodzieży*, *Studium pastoralne*, Lublin 2001.
- Ratzinger J., *O naturze kapłaństwa*, „Pastores” 1 (1998), s. 27-38.
- Ratzinger J., *Śludzy waszej radości*, Wrocław 1990.
- Seweryniak H., *Formacja stała kapłanów w Kościele katolickim w Polsce. Stanowisko Sekcji Stałej Formacji Kapłańskiej*, „Dobry Pasterz” 30 (2005), s. 209-236.
- Socha P., *Droga odnowy charyzmatu kapłańskiego – konieczność stałej formacji duchownych*, „Notitiae Unionis Apostolicae” 49 (2007), s. 4-13.
- Socha P., *Formacja ciągła kapłanów*, „Dobry Pasterz” 11 (1991), s. 81-97.
- Sowa T., *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 65-70.
- Staniek E., *Kapłańska codzienność*, „Pastores” 1 (1998), s. 73-78.

- Suwiński S., *Współczesne rozumienie celibatu*, w: I. Werbiński (red.), *Celibat znakiem płodności duchowej w Chrystusie, W 40-lecie encykliki Sacerdotalis caelibatus*, Toruń 2009.
- Szmulewicz H., *Chrystocentryzm życia i pracy katechetów*, w: J. Stala (red.), *Dzisiejszy katecheta. Stan aktualny i wyzwania*, Kraków 2002.
- Święcicka J., *Ksiądz XXI wieku*, „Przegląd Powszechny” 1 (2010), s. 100-103.
- Tarancon E., *Kapłan w Kościele, który się odnawia*, „Ateneum Kapłańskie” 73 (1969) z. 3, s. 361-376.
- Werbiński I., *Duchowość kapłana diecezjalnego*, „Ateneum Kapłańskie” 154 (2010) z. 3, s. 440-451.
- Wiśniewski J., *Kapłan sługą Miłosierdzia w sakramencie spowiedzi*, w: S. Ropiak, M. Tunkiewicz (red.), *Sacerdos alter Chrystus. Kapłan w życiu i posłudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia. Księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr. hab. Władysława Nowaka*, Olsztyn 2010.
- Wons K., *Ksiądz umocowany w Słowie*, „Pastores” 47 (2010), s. 49-58.

Ks. Dawid Galanciak, doktor nauk teologicznych, absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, kapłan diecezji toruńskiej – wikariusz parafii św. Anny w Lubawie, katecheta w Gimnazjum im. Biskupów Chełmińskich oraz Zespole Szkół w Lubawie.

Dziedziny zainteresowań: katechetyka, metodyka nauczania.

e-mail: dawidgal@op.pl